

OSABA LUIS

(ipuina edo)

Gerra iragan zenean Iturtzaetako baserria alemanen bonbek, erre zuten. Hainbeste mendetan zutik irauan zuen etxe sendo hura kiskalita zegoen oraingoan. Teilatua amildua zen eta hage erre beltz haiek penagarri erakusten ziren edonon.

Andre Patxika, bere gizona gerran hil zenez gero, Iturtzaetako jabea, trixterik zegoen lehen etxauntza haundi izandako hura honela ikustean. Ba ziren berekin bi seme, Patxi eta Betiri, zazpi eta zortzi urtetakoak, oso haur isil eta beldurtiak gerra etorri zenetik, eta baita aitona Jose zaharra ere.

Etxea deseginik txabola ilun batean gauero gordetzen ziren eta pena eta nigarra besterik ez ziren ezagutzen toki hartan, gose izugarriaz batera.

Egun batean, ordea, Peru eta Antton itzuli ziren gerratik, koartelean harmak utzita. Seme nagusiok lehen utziriko etxea erreta ikusi zutenean egiaz mindu ziren eta penatu, baina hogeitaz egun berriak direnean odolak ba du beroa eta ez du tristurak hozten bihotza.

—Peru —esan zion Anttonek—, baserria erre diaukuete eta etxerik gabe ezin bizi gaitezke; beste etxe berri bat eraiki beharko diagu.

—Eta nola, baina?

—Pentsatuta diat: Iturtzaetako etxauntza haundia duk eta behar baino hedadura zabalagoa dikek. Baso zati bat salduko diagu eta hortik jasoko ditugun diruekin etxe berria altxatuko diagu. Zer deritzak?

—Ederki baino ederkiago.

Amari eta aitonari esan zien. Amak pena zuen bere gizonaren lur zati bat saldu behar zelako, baina ba zekien ez zegoela beste erre-mediatorik etxea jasoko bazuten. Aitona Josek, ordea, muturra okertu zien. Bere hagin gabeko ahoz, gaizki aditzeko moduan, agiraka egin zien:

—Zuek, gazteok, asmo ederrez beteta zagozte, baina arinegi pentsatzen dituzue gauzak.

—Zergatik ba, aitona? —galdetu zion Anttonek.

—Esanen dauat, bai... zuek saldu nahi duzuen baso zati hori, soro hori, baliotsua dukek. Nik ba zekiat, hor, nonbait, kare harri gogorra dagoela eta hori probetxatu behar diagu aurretik. Izan litekeek, ez nioak ukatzera, harri fin hori ateratzeko lan pixka bat egin beharra, baina merezi duk hala egitea.

—Eta nola dakizu zuk hori aitona? —galde egin zion Anttonek. Guk ez dizugu jakin ezer orain arte harri horretaz. Orain entzun dautzugu lehenbiziz honen berri.

—Noski, zuek gazteegi zarete eta ez dituzue oraino behar bezala soroak eta basoak aztertu; nik, ordea, urte gehiago diat eta guztiok ikusia nauk.

—Benetan dago kare harririk hor, aitona? —Peruk sinets ezinik.

—Bai, bai, ba diagok, nik ba zekiat non, eta ongi gainera.

—Eta non dago, zein tokitan?

—Zera... hori duk penagarriena... alemanek hainbeste bonba jaurtiki zeukutenean ez ziaten leku hura bakean eta... orain lurrez eta harri pilaz beteak diagok. Hala ere nik ba zekiat non dagoen.

Arratsalde hartan aitonak esandako tokira joan ziren. Ba zen han, agureak esan bezala, lur asko eta mendi erdi bat eroria eta urrundik ere ez zen kare harri famatu hura ikusten.

—Seguru ahal zagoz aitona?

—Bai, bai bertan diagok harria.

Antton, sinets gogor izanik, hirira joan zen biharamonean bere osaba batengana. Osaba hau oso jakituna zen eta mutilari hari galde egitea otu zitzaion. Seguru asko hark kontseilu onen bat emanen zikeon.

Osabak, bere aldetik, ba zekien, eta ondo jakin ere, bere Itur-tzaetako senideen berri. Herri osoak bala bala zerabiltzan haiekiko berriak eta hau egin behar dela eta hori egin behar lizatekeala eten gabe aipatzen ari ziren. Senide haien goseak eta teilaturik ezak biziki hunkitzen zituzten.

Antton, beraz, osabaren etxera sartu eta honela esan zion erres-peto osoaz:

—Egun on, osaba Luis. Premiak eta ez bestek ekarri narautzu

gaur zuri. Ba zekizut zuk asko dakizula eta kontseilari ona zarela, horregatik niatortzu zuregana.

Osaba Luisek begi onez eta belarri zuhurrez entzun zituen bere illoberen kontuak eta arratsaldean biak aipaturiko soro hartara abiatu ziren.

Toki hartara ailegatzean Peru arkitu zuten, pala eta haitzurra eskuan, bertan zulo handi bat egiten ziharduela.

—Arratsalde on —agurtu zituen—, ongi etorria duzuela. Zulo hau egiten ari naiz eta honetaz ohartu naiz, zera... aitonak arrazoaia zuela: ba dago kare harri bikain aztarren ugari toki honetan. Eta gainera... nik ez dakit seguru baina ikus ezazue hau, harri koxkor hauek urrea dirudite.

Eta halako urre zati ttiki ttiki batzuk erakutsi zizkien. Buztinaz eta lur zikinez lohitutako esku haietan urre zati haiek are ttikiago eta ezteusago agertzen ziren.

Osaba Luisek, hura ikustean, lur eta harri pila haiek begiratu zituen eta baita Peruk egindako putzu sakona ere eta gero esan zien:

—Bai, hori urrea duk, izan, baina baita ateratzeko lan galanta ere. Gainera ez zirudik balio handiko gauza denik eta onena saltzea lukek. Kare harria bera ere garestiegia izanen zaitzue hemendik atera behar baduzue etxea egiteko. Hobe lur hau saldu eta beste nonbait harria erosi etxe berria egin dezazuen.

—Baina osaba Luis —esan zion Peruk—, urrea diagozu, eta balio handikoa, ez duzu metal hau balio eskasekotzat hartu behar!

—Ene ustez bai, ba duk balio guttikoa eta gainera ez duk heri bakarrik... pentsa ezak etxe bat behar duzuela lehen bait lehen, aitona, ama eta beste bi anaiak gordetzeko. Lehenbizikoa etxea duk eta etxea erdiesteko lur hauek saldu behar dituzue agudo, dirua jasoko bada behintzat.

—Arrazoaia duzu osaba —esan zion Anttonek, beste anaiak, Peruri. Urre eta harri horiek sakonegi dagoz-ta.

—Nola jakin dezakegu sakon ala azalean dagoen ateratzen ez badugu?

—Denbora ez duk zertan galdu behar; pentsa ezak etxe gabe zagoztela eta hori lehenbiziko egitekoa dela. Bestalde, zer esanen luke jendeak baldin nik horko harria ateratzeko kontseilatu zaituedala baleki, deus onik atera ondoren? Ez pentsa erraza izanen denik hortik ezertxo ere ateratzea.

—Arrazoaia, bai horixe! —aipatu zuen Anttonek, osabari baietza emanaz.

—Hi, Antton —ziotson Peruk—, alfer xamarra haizela ezin uka. Agirian diagok ez duala zulogintzan astia emateko gogorik bat ere.

—Ez anaiak, ez —zuzendu zion Anttonek Peruri—, ni osabarekin niagok; etxea egin behar diagu eta ez zolorik. Gainera berak guk baino gehiago zekik, esperientziak eta dituen urteek asko erakutsi zioate eta.

—Nik ere ba diakusat etxea altxatu behar dela baina oraingo lan hau etxea behar den bezala egiteko besterik ez lukek, eta gainera hauxe diotsat hiri, ez ote dira orain arte etxerik gabe aitona, ama eta anaiak? Zer bada beste urtebetean berdin egon arren? Etxea egitekotan hobe duk behar bezala egitea, gero ez gaitezen damu, arinegi egiteagatik.

Osabak azkenez hauxe esan zuen:

—Balizko olak burdinarik ez. Hobe dukezue oraintxe bertan saltzen baduzue.

Peruk: Baina... soroa saldu egin zen eta handik jasotako diru murriztekin Iturtzaetako etxe berria eraiki ere bai.

Area- harri horiska harekin oso dotore geratu zenik ezin uka. Ederki pintaturik eta oso apaina ere bai. Hala ere baserri hartako bizimodua lehen bezain premiatsua eta hestua izan zen, Euskal Herriko baserri gehienetako bizimodua bera, lan eta lan, bizitza neketsuan.

Peruk eta Anttonek, izerditan biok, haitzurri zeragoioten jo ta ke. Ondoko sorotik makina haundi haien hots izugarria entzuten zuten. Harria ugari ateratzen zen eta orobat, eta lehenbizian uste zen baino gehiago, urre gorri fin fina. Bi mutilek inbidiaz eta malenkoniak zekusatzen guzti hura.

Sarri askotan, gai hura ez aipatzeko, beste gauzetaz mintzatzen ziren, pentsamentua, ordea, berdina ukan arren.

—Baionan izan haiz?

—Bai.

—Ekarri duk ezer?

—Bai, ekarri diat.

—Mila esker, pentsatzen nian tabakoa ahaztu egingen zitzaiala.

—Tabakoa? Nik ez diat horrelakorik esan. Nik zerbait ekarri diat, baina hiretzakorik bat ere.

—Nola esan duk ba «ekarri diat» eta ez didak ezer ekarri?

—Ba zekiat bekatu egiten dudala, ez baitut eskubiderik hau esateko soroa saldu genuenetik baina inork entzuten ez gaituenez gero... zera zerbait ekarri dia baina ez dauat hiri ezer ekarri esan nahi ukan dut, aditzen duk orain?

Aitona ere agertu zitzaizen handik eta berdin galde egin zion:

—Eta niri ezer ekarri ahal didazu?

—Berdin esan behar, aitona, paketea ekarri dizut, baina ez dizut ezer ekarri, zera... hauxe esan nahi dut: paketea ekarri dizut baina ez dautzut zuri ezer ekarri, zure mandatua ahaztu baitzait.

Soro hura erosi zuenak, berriz, laster ikusi zuen Peruk egindako zuloa eta baita urre xatalak ere. Ohi ez bezalakoa aberastasunak atera ditu hortik eta orain ere ateratzen ditu, diotenetik.

Iturtzaetakoez, berriz, mintzo moldaketa berri bat egiten saiatzen dira orain eta hau premiak bultz eginik, benetan elkar zehazki aditu ahal izateko.

—Beraz ekarri dut eta eman diat esan beharko dugu, bestela gaitz izanen da zer diogun aditzea, ez dea?

* * *

Memento honetan berri txar eta triste bat ailegatu zait Iturtzaetako baserritik. Dirudienez etxe berri hura, presaka egina zela-ta, oholak eta habeak guztiz lehortu gabe zirela-ta, edo biengatik, batek jakin hori, amildua izan da, neguan elurrak teilatuan pisu handiegia eginik.

Peru hil dela diote eta Anttonek, osaba Luisi erabaki hura presa gehiegiz harrarazi ziola arpegira bota ondoren, hauzokoen urremeztan hasi da lanean, alogereko langile bezala.

Patxik eta Betirik, honez gero gazte nagusittoak, maiz galdetzen diote amari ea zergatik ez zuten Anttonek eta osaba Luisek ardura gehiago soru hura saldu aurretik.

Andre Patxikak ez dakie zer erantzun eta nigarra dario trixterik. Eta bitartean hauzoko makina haundien hotsak Iturtzaetako etxea dardararazten du.

Eta beragana hurbildurik honela erran ziezoten: Magistrua, esplikak iezaguk zer esan nahi den parabola hori, eta berak erran ziezoten: Bethi erraiten drautzuet parabolen bitartez, entzunik entzun ezterazuentzat eta ikhusirik itsu zaretentzat.

Matheu, edo Luk, edo Mark, edo Joannes
edo beste halako ebanjeliolari baten arauez,
esate baterako: X.X. 4.5. edo VII. 7.

1970'gnekoko Martxoaren 31'ean.

Xabier QUINTANA.